

landschap, want heidestruiken worden niet groter dan een halve meter. Je ziet hier veel struikheide en op enkele plaatsen soms dopheide. Her en der staat een berk of grove den. Jaarlijks knippen en zagen vrijwilligers de spontane opslag bij de grond af. Ook worden schaapskuddes ingezet om het heidelandschap in stand te houden. Een enkele boom mag blijven staan om als zang- of uitkijkpost te dienen voor bijvoorbeeld de fraaie boomleeuwerik of de boompieper.

UDENSEDREEF

Bij het verlaten van de heide gaan we door zandige boswegen, soms met houtwallen, en komen we via oude akkertjes weer in het halfopen landschap. Maar voordat we het asfalt van de Udensedreef opgaan, moeten we toch nog even omkijken naar het zandpad. Over dit pad zijn bijna 700 jaar lang schapen en jongvee van en naar de heide en bossen op de Maashorst gedreven. De houtwallen werden gebruikt als wegafzettingen om te voorkomen dat de dieren de akkers inschoten voor een lekker hapje. De houtwallen bestaan vooral uit eikenbomen, maar ook uit doorn- en stekelvormende struiken als meidoorn, wegedoorn, hondsroos en

sleedoorn. Als we dan op de Udensedreef weer naar het zuiden kijken, zien we de bebouwing dicht bij elkaar staan. Dat is heel herkenbaar in Nederland. De kleine perceeltjes hoorden bij de vele boerderijen die we in het buurtschap aantreffen.

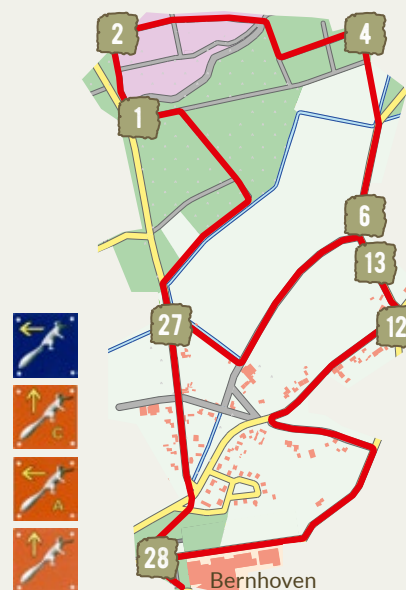
VOORTWEG

Bij de Voortweg moet het vroeger erg nat zijn geweest, want een voort is een doorwaadbare plaats in een riviertje of stroompje. Kijk ook eens naar de witte boerderij op de hoek. Hier hadden de Udense Kruisheren ooit hun buitenverblijf. Even verderop aan de zuidkant van de Voortweg ziet u een monumentale kortgevelboerderij. Deze kenmerkende bouw zien we nog veel in het buurtschap maar nergens in deze originele staat. Op de Hengstheувelweg en ook op de Erphoevenweg zien we dat veel (woon) boerderijen, in een dichte groene beplanting zijn gezet. Veel woningen zijn omzoomd met historische boom en struiksoorten en ook het aantal hoogstamboomgaarden neemt hier weer toe. Via de Hengstheувelweg en de Annaboulevard bent u dan weer bij Bernhoven terug.

ROUTE

De route van het Bernhovenpad wordt aangeduid met de 'Bernhoven eekhoorn'.

De comfort route is aangeduid met de letter C en is rolstoeltoegankelijk. De avontuurlijke route is aangeduid met letter A. De avontuurlijk route is ook toegankelijk met een aangepaste rolstoel met brede banden. Deze rolstoel kan in het ziekenhuis geleend worden. De Bernhovenroute is in 2013 door de gemeente Uden aangeboden aan Bernhoven ter gelegenheid van de officiële opening van het ziekenhuis.

BLAUWE ROUTE 2 KM

28 27 13 12

ORANJE ROUTE 4 KM

28 27 1 2 4 6 13 12

Provincie Noord-Brabant

COLOFON

Deze folder is gemaakt in opdracht van de gemeente Uden i.s.m. IVN afdeling Uden en Bernhoven. Mede mogelijk gemaakt door Provincie Noord-Brabant.

Meer toeristische informatie bezoekdemaashorst.nl @ f

DE MAASHORST

WANDELEN OP HET BERNHOVENPAD AFSTAND 2 OF 4 KM

HET OERGEBIED IN BRABANT

Struin door de wilde natuur van de Maashorst met aardbreuken, stuifduinen, bossen en heide. Baan je een weg langs bomen, beken en beesten. Spot de wisent, tauros en de Exmoorpony, de oorspronkelijke bewoners van het gebied. Ontdek de historische opgravingen, de oerschatten van de Maashorst. Leer van de boswachter over de wijst, de natte natuurparels van het landschap.

Trek stevige wandelschoenen aan. Volg je oerinstinct en ga!

Als je in het ziekenhuis ligt, maar wel rond mag wandelen, je werkt er of bent op bezoek en hebt zin in een frisse neus? Dan is het Bernhovenpad er voor u. Bernhoven ligt op een heel bijzondere plek aan de rand van natuurgebied Maashorst. Dat is een bewuste keuze want gezondheid en natuur gaan hand-in-hand.

Wat is er dan logischer dan iedereen die dat kan, te laten genieten van die natuur. Speciaal daarvoor hebben medewerkers van de IVN het Bernhovenpad gemaakt. Dat bestaat uit twee 'rondjes', een korte ronde van twee km en een wat langere ronde van vier km. Zowel van het korte als de langere wandeling is een avontuurlijke en comfort variant. De avontuurlijke variant gaat gedeeltelijk over zandpaden in bos en heide. Bij de comfort variant blijft u op verharde of halfverharde paden waardoor deze ook rolstoeltoegankelijk is.

U komt op alle routes een enorme variatie aan landschappen tegen, zoals een beekdal, heide, bos en echt oud agrarisch landschap met houtwallen en zandpaden. Maar u wandelt ook door een oud buurtschap. Kortom er is heel veel te genieten. Het Bernhovenpad begint bij het bord in het park naast Bernhoven. De routes volgt u door de bordjes met de 'Bernhoven eekhoorn' aan te houden. De korte route is aangeduid met een blauwe kleur en de langere route met een oranje kleur. Bij de punten waar de avontuurlijke en de comfort route van elkaar afwijken volgt u voor de comfort route de C en voor de avontuurlijke route de A. De avontuurlijke routes volgen de wandelknooppunten maar de comfort routes wijken op een paar punten af.

SLABROEKSEWEG

Op uw wandeling komt u bijzondere plekken tegen. Als we nog maar net op de Slabroekseweg lopen zien we oude en nieuwe huizen dicht bij elkaar staan. De oudste stonden er 150 jaar geleden al.

GESCHIEDENIS

In de Maashorst heeft ooit de Maas gestroomd. Dat zien we op de akkers waar nog steeds veel maasgrind naar boven wordt geploegd. Horst betekent omhooggeduwd deel van de aardkorst. U wandelt in Buurtschap Hengstheuveel met een slingerend, oud wegenpatroon. U ziet er veel monumentale (woon)boerderijen, maar ook houtwallen en veel van de oudste Udense bossen. Vanaf ca. 1200, werd het landschap gevormd met het 'potstalsysteem'. De boeren verspreidde de opgepotte mest van de dieren in het voorjaar over de akkers. Die akkers lagen dicht bij de boerderijen. In de lage delen bij de beekdalen lagen de wei- en hooilanden. Richting het noorden en oosten vormden zich de 'woeste gronden'. Daar graasden schapen en jongvee. De woeste gronden groeiden mee met de groter wordende buurtschappen. Onze 'grote stille heide' is dus het resultaat van acht eeuwen schapenbeheer. Rond 1850 bleek dat overbegrazing van de heide een groot probleem werd, omdat het kale zand door de wind verstoof. Toen rond 1880 goedkope wol uit Australië, Europa overspoelde en enkele jaren achtereen oogsten mislukten, stopten de boeren met het potstalsysteem. Grote gezinnen deelden in deze buurtschappen hun percelen op waardoor een dichte lintbebouwing ontstond. Na de grote ruilverkaveling in 1975 werden de meeste boerderijen woonboerderijen en zijn er nog maar enkele echte agrariërs.

Hier woonden de zogenaamde 'keuterboertjes'. Ze leefden van de opbrengst van hun boerderijtje en werkten als dagloner bij grotere boeren. De bossen langs de Slabroekseweg, uit het midden van de 19e eeuw, zijn niet alleen de oudste bossen van Uden maar herbergen ook de grootste natuurwaarden. De vele spechtensoorten die hier leven bewijzen dat. Er komen ook veel paddenstoelen en mossen voor die iets zeggen over de ouderdom van het bos. Als je even stilstaat op de Slabroekseweg hoor je het hele jaar door gefluit, gefladder en geritsel. Dit bos leeft! De voormalige woeste gronden, nu dus bos en heide, liggen nog steeds hoger dan de buurtschappen. Rond de Eerste Wereldoorlog begon men op grote schaal met bebouwing en ontginning. De inmiddels kale heide lag er maar

een beetje te stuiven en die tijd hadden de kolenmijnen in Limburg stuthout nodig. Het gebied ging zorgen voor deze houtproductie. Ruim vierhonderd ha. werd alleen al in de gemeente Uden ontgonnen en aangeplant. Dat duurde tot in de zestiger jaren. Toen werd in Groningen aardgas gevonden en de mijnen in Limburg gingen dicht. Er was geen stuthout meer nodig. Daarbij ontdekten natuurbeheerders dat de jarenlange massale aanplant van snelgroeiende bossen, de heide had verdrongen. In 1970 werden er rijkssubsidies beschikbaar gesteld voor de terugkeer en instandhouding van de heide.

SLABROEKSE BERGEN

Als we de Slabroekse bergen oplopen, worden we verrast door het weidse